

วัดศรีโคมคำกับบทบาทที่มีต่อชุมชนเมืองพะเยา

Wat Srikhomkham with the Role toward Phayao Community

พระสุนทรกิตติคุณ (เดชา อินทปญโญ)

Phrasunthonkittikun (Decha Indapañño)

วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา

Wat Srikhomkham, Phayao Province

Corresponding Author, E-mail: decha15@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัดศรีโคมคำเป็นพระอารามเก่าแก่ที่มีความสำคัญต่อชุมชนเมืองพะเยา เนื่องจากเป็นวัดที่มีการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือสังคมมาอย่างยาวนาน สังคมเมืองพะเยาเป็นสังคมเมืองขนาดเล็กที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม แต่อุดมไปด้วยศิลปวัฒนธรรม ประเพณีทั้งดงามและทรงคุณค่า สิ่งเหล่านี้เป็นมรดกของชาวพะเยาที่ได้รับการสืบทอดรักษา โดยวัดมีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาและพัฒนาพระภิกษุสามเณรให้รู้จักบทบาทหน้าที่ตนเองในการสั่งสอนคนในชุมชนให้รู้จักดีชั่ว รวมถึงการรู้จักอนุรักษ์ สืบทอดและร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมประเทศชาติอย่างยั่งยืน วัดจึงเป็นศูนย์กลางการศึกษาเรียนรู้และแหล่งพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ทั้งงาน กิจกรรมคณะสงฆ์และสังคมภายนอก

วัดศรีโคมคำมีบทบาทที่โดดเด่น และได้ดำเนินการดังกล่าวมา จนเป็นที่ยอมรับในชุมชนเมืองพะเยา ด้วยการเป็นต้นแบบที่ดีในการดำเนินงานช่วยเหลือสังคมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เช่น ด้านการเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งผลทำให้คนในสังคมเกิดความสงบสุข ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ เพราะวัดได้สร้างทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณค่าในการเป็นต้นแบบของคณะสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

คำสำคัญ: วัดศรีโคมคำ; บทบาทวัด; ชุมชนเมืองพะเยา

Abstract

Wat Srikhomkham is the old temple which is an archaeological and important site in Phayao Province. This temple has been performing activities to help society for a long time. Phayao Province is a small city but its lifestyle is very rich in arts, cultures, valuable traditions. All are the inheritance of Phayao people who have to inherit it. Temple also has the roles to inherit and nowadays many temples play the roles to educate and develop monks to know their own roles for teaching new generation to follow the Buddha's teachings, and guide them to conserve it and participate in activities for developing society sustainably. Hence, temple is the center of learning and potential development in all aspects of Thai society, including religious services and social work.

Wat Srikhomkham has the roles as mentioned above. It is accepted by Phayao community to be a good model to help society continuously, such as Dhamma propagation, welfare education, and environmental development and conservation. These affect to society getting happy and successful in their lives. For this reason, temple creates human resources that are full knowledgeable and valuable to be a good monk model for developing Phayao community.

Keywords: Wat Srikhomkham; Roles of Temple; Phayao Community

บทนำ

ปัจจุบันสังคมเมืองพะเยามีความเจริญและเข้มแข็ง คนเมืองพะเยามีอาชีพทำและพึ่งตนเองได้ ส่วนหนึ่งเพราะมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ วัด อันเป็นสถานที่ทำให้เกิดความสงบในด้านจิตใจ เมื่อมีโอกาสมناسبةหลายคนได้หันหน้าไปพึ่งวัดเพื่อให้เกิดความอึดอ้อมใจ บทบาทของวัดจาก

อดีตที่เคยเป็นเพียงลานวิ่งเล่นของเด็กชาวบ้านและเป็นสถานที่จัดงานบุญสำหรับคนในชุมชนก็ได้เปลี่ยนแปลงไปวัดเป็นสถาบันที่สำคัญสำหรับสังคมปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวเอง โดยเน้นหนักไปในทางตอบสนองความต้องการของสังคมเป็นหลัก เช่น แต่เดิมเป็นสถานที่พักของพระภิกษุสามเณร ปัจจุบันได้กลายเป็น

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บางวัด ปรับแต่งสถานที่ภายในให้เป็นที่เรียน วิชาชีพของคนทั่วไปที่ต้องการพัฒนา อาชีพต่าง ๆ เช่น ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า แม้กระทั่งเป็นที่เรียนภาษาอังกฤษ บางที่เป็นโรงเรียน สถานพยาบาล สถานบำบัดยาเสพติด ศูนย์สงเคราะห์ และอีกมากมาย

ตามที่กล่าวมา วัดจึงมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการของคนในสังคม ซึ่งไม่ต่างจากวัดศรีโคมคำที่ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองอย่างมาก เพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศูนย์สงเคราะห์พุทธมามกะ โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หน่วยอบรมประชาชนประจำจังหวัด ศูนย์การเรียนรู้ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศูนย์อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและดนตรีพื้นบ้าน หมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้สังคมเล็งเห็นคุณค่าของวัดให้ได้มากที่สุดและเกิดความรู้สึกที่ว่า สังคมนี้นอกจากวัดไม่ได้ ผู้เขียนจึงมีความเชื่อว่าพลังทางศาสนาเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่และสำคัญอย่างมากในการพัฒนาจิตใจคนให้มีสำนึกผิดชอบชั่วดี และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนเพราะได้ช่วยพัฒนาจิตใจของคนให้เกิดความสงบสุข ดังนั้น

เพื่อให้เกิดความสมดุลในสังคมจึงต้องอาศัยพลังทางศาสนาและหลักธรรมเป็นเครื่องขัดเกลา พัฒนาและสร้างสังคมให้มีความเจริญงอกงามอย่างแท้จริง

เนื้อเรื่อง

ความเป็นมาของวัดศรีโคมคำ

วัดศรีโคมคำเป็นพระอารามสำคัญของเมืองพะเยา มีพระเจ้าตนหลวงประดิษฐานเป็นพระประธาน คู่บ้านคูเมือง สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 20 สำเร็จในปี พ.ศ. 2067 ใช้เวลาก่อสร้างโดยประมาณ 33 ปี พระเจ้าตนหลวงเป็นพระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดในแผ่นดินล้านนา การก่อสร้างองค์พระเจ้าตนหลวงในสมัยนั้นมีพระเมืองผู้เจ้าผู้ครองเมืองพะเยาเป็นผู้ทรงอุปถัมภ์ เมื่อกาลต่อมาราวปีพุทธศักราช 2100 หัวเมืองต่าง ๆ ของล้านนาไทยหลายหัวเมือง อาทิ นพบุรีศรีนครพิงค์ เชียงใหม่ ลำพูน ถูกข้าศึกพม่ามารุกราน ทำให้ประชาชนทั้งบ้านเมืองหนีเข้าป่า ทรัพย์สินถูกข้าศึกพม้ายึดไป ส่วนทรัพย์สินทางพระพุทธศาสนาถูกปล้นชิงทิ้งร้างไว้ เหลือเป็นซากปรักหักพัง (พระธรรมวิมลโมลี (ปวง ธมมปญโญ), 2550: 53) อาณาจักรล้านนาล่มสลายไปพุทธศตวรรษที่ 21 ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า 200

กว่าปี บ้านเมืองรกร้างไม่มีผู้คนอาศัย เมืองพะเยาได้ถูกปล่อยให้ร้างอยู่ประมาณ 56 ปี จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2387 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าแต่งตั้งให้นายน้อยพุทธวงศ์ เชื้อสายเจ้านายตระกูลเจ้าเจ็ดตน (ทิพจักราธิวงศ์) เป็นพระยาประเทศอุดรทิศ ต้นสกุลมหาวงศ์ ขึ้นมาครองเมืองพะเยา ทรงตั้งเจ้าหมหายศเป็นพระยาอุปราช ครั้นพระยาประเทศอุดรทิศถึงแก่พิราลัย ได้ทรงโปรดเกล้าฯ เจ้าหมหายศขึ้นครองเมืองพะเยาแทนและตั้งเจ้าบุรีรัตน์ขึ้นเป็นพระยาอุปราชแทน ท่านทั้งสองได้เริ่มบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระประธานพระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำขึ้นใหม่ เริ่มก่อสร้างพระวิหารหลวง รวมถึงเสนาสนะให้มีสภาพสมบูรณ์ คงทนแข็งแรง และได้ทำนุบำรุงวัดศรีโคมค่านับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา (ขรรค์ชัย บุนปาน, 2538: 389) กระทั่งถึงเจ้าผู้ครองเมืองพะเยาอีกหลายพระองค์ เช่น เจ้าหลวงอินทะชมพู เจ้าหลวงขัติยะ เจ้าหลวงชัยวงศ์ จนถึงเจ้าหลวงองค์สุดท้าย คือ เจ้าหลวงมหาชัยศีตสาร พระยาประเทศอุดรทิศ เจ้าหลวงเมืองพะเยาทุกพระองค์ได้บูรณปฏิสังขรณ์ วัดศรีโคมคำ พระวิหารหลวงหลังเก่าที่สร้างมานาน ทรงรื้อแล้วก่อสร้างใหม่ โดยให้นายพัฒน์เป็นช่างก่อสร้างได้ทำการ

บูรณะมาเป็นเวลานาน แต่ก็ยังไม่เสร็จ กระทั่งนายช่างพัฒน์ถึงแก่กรรมจึงได้ทอดทิ้งการบูรณะไว้ชั่วคราว

ต่อมาการปกครองบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงจากเจ้าผู้ครองเมืองเป็นการปกครองแบบมณฑล เมืองพะเยาสมัยเริ่มแรกขึ้นกับนครลำปาง ซึ่งขึ้นกับมณฑลพายัพ ต่อมาได้ย้ายมาขึ้นกับเมืองเชียงราย พอถึงสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปลี่ยนอำนาจการบริหารปกครองประเทศใหม่โดยยกเลิกมณฑลเปลี่ยนมาเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ตำแหน่งเจ้าผู้ครองจึงได้เลิกร้างไป พระยาประเทศอุดรทิศเจ้าเมืองพะเยาลำดับต่อมาราบังคมลาออกจากตำแหน่งทางการ จึงตั้งนายคลาย บุษยบรรณ เป็นนายอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดเชียงราย

พระยาประเทศอุดรทิศถึงแม้จะพ้นจากตำแหน่งทางราชการแล้วก็ยังให้การอุปถัมภ์วัดศรีโคมคำเช่นเดิม ขณะนั้นได้ทราบกิตติศัพท์ว่า ครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทยเกิดขึ้น ท่านสังกัดอยู่วัดบ้านปาง อำเภอลี จังหวัดลำพูน ท่านมีบารมีธรรมสูง ทำการสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์โบราณวัตถุโบราณสถานทั่วแผ่นดินล้านนา โดยเริ่มต้นจากลำพูน เชียงใหม่ มีประชาชนเลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมาก ฝ่ายคณะสงฆ์เมืองพะเยาโดยมี

พระครูศรีวิราชวรวิชัยปัญญา เจ้าคณะแขวงเมืองพะเยาขณะนั้น เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ฝ่ายบ้านเมืองมีพระยาประเทศอุดรทิศ อดีตเจ้าผู้ครองเมืองพะเยา และนายคลาย บุญยบรรณ นายอำเภอเมืองพะเยา พร้อมด้วยพ่อค้า คฤหบดี ประชาชนได้ประชุมปรึกษากัน ต่างมีมติเห็นชอบที่จะอาราธนาครูบาศรีวิชัยมาเป็นประธานในการก่อสร้างพระวิหารหลังใหม่วัดศรีโคมคำ โดยมีพระปัญญา วัดบ้านปิน และเจ้าสิบตำรวจเอกอ้าย พูนชัย ไปนิมนต์ท่านมาสร้างพระวิหารหลวง ท่านได้สอบถามประวัติความเป็นมาของพระเจ้าตนหลวงว่าเป็นมาอย่างไร เมื่อได้ทราบ ว่า วัดศรีโคมคำเป็นโบราณสถานอันเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองพะเยามาแต่กาลก่อน ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวไว้ชัดเจน ท่านจึงกล่าวว่า "พระเจ้าตนหลวงนี้เป็นพระบ้านคูเมืองแผ่นดินล้านนาจะมาปล่อยทิ้งร้างว่างเปล่าเลยก็หาดูควรไม่" ท่านมีเงื่อนไขว่า ให้คณะสงฆ์และข้าราชการ คฤหบดี พ่อค้า ประชาชนชาวพะเยาเตรียมวัสดุ อาทิ อิฐ ปูน หิน เหล็กไว้ให้พร้อม พระครูศรีวิราชวรวิชัยปัญญา เจ้าคณะแขวงเมืองพะเยาจึงได้ประชุมปรึกษาคณะสงฆ์ เจ้าคณะหมวด เจ้าอาวาส ภิกษุสามเณรทุกวัดมาตั้งปางกระท่อม ปั่นอิฐได้ประมาณ 200,000 ก้อน โดยขอ

ความร่วมมือผู้มีกำลังศรัทธา ต่างได้หามาจนครบถ้วนแล้วไปอาราธนาท่านมาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวัสดุอุปกรณ์ครบถ้วนแล้ว ท่านรับนิมนต์ทันที แล้วเตรียมพระภิกษุผู้ชำนาญการก่อสร้างมาเป็นบริวาร ออกเดินทางมาจากจังหวัดลำพูนจนถึงเมืองพะเยา เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2465 ตรงกับวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 4 เหนือ วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2465 ขึ้น 11 ค่ำ เริ่มลงมือรื้อพระวิหารหลังเก่าจนเสร็จเรียบร้อย วันเสาร์ที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2466 ตรงกับวัน 7 ฯ 2 ค่ำ ปีมะ จุลศักราช 1248 วางศิลาฤกษ์ ลงเสาพระวิหารใหญ่ จากนั้นได้เทพเสพระวิหารต้นอื่นต่อไป ขุดรายฝาผนัง ก่อฝาผนังและก่อกำแพงล้อมรอบ สร้างศาลาบาตร (ศาลาราย) รอบกำแพงวัด สร้างพระอุโบสถ พระวิหาร พระพุทธบาทจำลอง สร้างพร้อมกันทั้งหมดทุก ๆ หลังในคราวเดียวกัน การก่อสร้างทั้งหมดได้สำเร็จเสร็จสิ้นภายในปีเดียว คิดค่าก่อสร้างเป็นจำนวนเงิน 113,000 รูปี (1 รูปี เท่ากับ 75 สตางค์)

ครั้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2467 ได้ทำบุญสมโภชฉลองพระวิหารพร้อมกับเสนาสนะอื่นที่ก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว การทำบุญฉลองพระวิหารใช้เวลานานถึง 1 เดือนเต็ม หลังจากพิธีทำบุญสมโภชฉลองพระวิหารแล้วเสร็จ ครูบาศรีวิชัยได้เดินทาง

ไปจังหวัดเชียงใหม่เพื่อสร้างวิหารวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้มอบหมายให้ครูบาแก้ว คนธวโส เป็นผู้รับภาระดูแลรักษาโบราณสถานโบราณวัตถุและพระวิหารวัดศรีโคมคำเมืองพะเยาแทน (เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ, 2553: 35)

วัดศรีโคมคำในปัจจุบัน

1. ข้อมูลพื้นฐานและบริบทของวัดศรีโคมคำ

1) *ตำแหน่งที่ตั้งวัด* ตั้งอยู่เลขที่ 692 ถนนพหลโยธิน หมู่ที่ 1 ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

2) *ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์* ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ จำนวน 74 ไร่ 08 ตารางวา มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน คือ โฉนดเลขที่ 2290 มีอาณาเขตทางด้านทิศเหนือ จรดถนนพหลโยธิน ทางด้านทิศใต้ จรดกว๊านพะเยา ทางด้านทิศตะวันออก จรดถนนพหลโยธิน และทางด้านทิศตะวันตก จรดกว๊านพะเยา ที่ธรณีสงฆ์ มี 6 แปลง มีเนื้อที่ทั้งสิ้นจำนวน 169 ไร่ 35 ตารางวา

3) *ลักษณะพื้นที่บริเวณวัด* ที่ตั้งของวัดติดชายกว๊านพะเยา มีสถานเป็นที่ลุ่ม ทางวัดต้องถมพื้นที่สำหรับปลูกสร้างเสนาสนะ ส่วนเสนาสนะได้แยกเป็นเขต พุทธาวาส สังฆาวาสอย่างชัดเจน เนื้อที่ส่วนใหญ่ของวัดยังจมอยู่ในกว๊าน บริเวณที่ตั้ง

เสนาสนะโดยรอบเป็นป่าไม้นานาชนิด เช่น ต้นตาล ต้นไทร ต้นมะค่า ต้นสาระ นอกนั้นเป็นจำพวกไม้ผล เช่น มะม่วง มะขาม มะพร้าว และไม้ที่ปลูกเพิ่มเติมอีก เช่น จำพวกยูคาลิปตัส

4) *หลักฐานการตั้งวัด* วัดศรีโคมคำเป็นโบราณสถาน ไม่ปรากฏหลักฐานการอนุญาตให้สร้างวัดตั้งแต่สมัยใด สันนิษฐานว่า การตั้งวัดมีมาพร้อมกับการสร้างพระเจ้าตนหลวง ส่วนวิสุคามสีมาแต่เดิมปรากฏเพียงพระอุโบสถหลังเล็กอยู่บริเวณหน้าพระวิหาร ซึ่งสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2466 พร้อมกับการสร้างพระวิหารพระเจ้าตนหลวง ซึ่งมีครูบาเจ้าศรีวิชัยเป็นองค์ประธานในการสร้าง ต่อมาเนื่องจากพระอุโบสถหลังดังกล่าวมีขนาดเล็ก ไม่สามารถรองรับจำนวนพระสงฆ์ที่เพิ่มขึ้นได้ จึงสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้นและขอพระราชทานวิสุงคามสีมา และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 มีเนื้อที่กว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร

วัดศรีโคมคำเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ และวัดพัฒนาตัวอย่าง ชาวเมืองพะเยาทั่วไปนิยมเรียกว่า “วัดพระเจ้าตนหลวง” ซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน “พระเจ้าตนหลวง” โดยสร้างขึ้นในระหว่างปีพุทธศักราช 2034-2067 เป็นพระประธานเก่าแก่ในพระวิหารหลวง ศิลปะเชียงแสนที่มี

ขนาดใหญ่ที่สุดในล้านนา มีขนาดหน้าตักกว้าง 14 เมตร และสูง 16 เมตร สร้างจากอิฐอมูผสมกับปูนขาว ชาวพะเยาถือเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง เดือนหกของทุกปีจะมีงานนมัสการพระเจ้าตนหลวง ชาวพะเยาเรียกงานนี้ว่า ประเพณีแปดเป็ง นมัสการพระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ อยู่ติดกับกว๊านพะเยา ซึ่งเป็นทะเลสาบน้ำจืดใหญ่เป็นอันดับ 1 ในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นแหล่งน้ำที่มีธรรมชาติงดงาม อยู่ใจกลางเมืองพะเยา มีทิวเขาข้างหลังสูงตระหง่านอย่างงดงาม ทัศนียภาพโดยรอบกว๊านพะเยาเหมาะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ ในยามเย็นชมพระอาทิตย์ตกริมกว๊าน เป็นภาพที่สวยงาม เป็นที่ประทับใจแก่ผู้พบเห็นและผู้มาเยือน จนอาจกล่าวได้ว่า หัวใจของเมืองพะเยาอยู่ที่กว๊านพะเยา

2. บริบททางสังคมของชุมชนวัดศรีโคมคำ

ชุมชนวัดศรีโคมคำตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพะเยา พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นเนินสูง ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตร ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน มีเพียงแต่แหล่งน้ำใกล้เคียง คือ กว๊านพะเยา ทางด้านทิศเหนือของชุมชนติดกับบ้านแท่นดอกไม้ ทางทิศใต้ติดกับชุมชนวัดบุญยืน ทางทิศตะวันออกติดกับตำบลท่าวังทอง และทางด้านทิศ

ตะวันตกติดกับกว๊านพะเยา จำนวนครัวเรือนในชุมชนนี้มีทั้งหมด 227 หลังคาเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ 207 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายกันอยู่ทางทิศตะวันออกของถนนพหลโยธิน ตรงข้ามกับวัดศรีโคมคำ วางผังตัดซอยทางเดินตามสภาพพื้นที่ มีการแบ่งพื้นที่การพัฒนาออกเป็นเขตการปกครอง โดยมีผู้รับผิดชอบประสานงานในเขตที่ได้รับ การแต่งตั้งจากคณะกรรมการชุมชน ประชากร 80% ในชุมชนเป็นคนท้องถิ่นเดิม

การคมนาคมไม่ว่าจะเป็นภายในชุมชนหรือติดต่อภายนอกชุมชนเป็นเส้นทางคมนาคมที่มีความสะดวกสบาย ปัจจุบันชุมชนมีไฟฟ้าใช้ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน มีสำนักงานประชาพะเยาตั้งอยู่ในชุมชน เป็นหน่วยงานของการประชาส่วนภูมิภาคให้บริการน้ำประปาในเขตเทศบาลเมืองพะเยา โดยมีกว๊านพะเยาเป็นแหล่งน้ำดิบ

ชุมชนวัดศรีโคมคำเป็นชุมชนแหล่งท่องเที่ยว เพราะมีสถานที่สำคัญของจังหวัดตั้งอยู่ในเขตชุมชน ได้แก่ วัดศรีโคมคำ วัดพระธาตุจอมทอง หอวัฒนธรรมนิทัศน์ ซึ่งจัดแสดงเกี่ยวกับโบราณวัตถุและของดีในจังหวัดพะเยา ก่อตั้งโดยพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปวง ธมมปญญมหาเถร) ที่ปรึกษาเจ้า

คณะภาค 6 เจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ จึงทำให้ชุมชนเป็นแหล่งเศรษฐกิจ คนในชุมชนส่วนใหญ่จึงมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี

ประชาชนในชุมชน 95% นับถือพระพุทธศาสนา รองลงมาก็เป็นอิสลามและคริสต์ ประเพณีและกิจกรรมที่สำคัญในชุมชน ได้แก่ ประเพณีแปดเป็ง (นมัสการพระเจ้าตนหลวง) ประเพณีวันสงกรานต์ วันลอยกระทงและประเพณีตานก๋วยสลาก เป็นต้น โดยประชาชนในชุมชนร่วมกันประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และร่วมกิจกรรมรื่นเริงเป็นประจำทุกปี

บทบาทของวัดที่มีต่อชุมชนเมืองพะเยา

สภาพสังคมในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนมากขึ้นทุกวัน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ การปรับตัวทุกอย่างดำเนินการไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนหันไปพึ่งวัดเพื่อใช้เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่ตนเอง จนเกิดเป็นความเคยชิน คิดว่าวัดดูเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นของการดำรงชีวิต โดยลืมนึกถึงศักยภาพของร่างกายและจิตใจของตนเอง ซึ่งมีพลังและศักยภาพมากกว่าวัตถุมากมาย ความทันสมัยของโลกใน

ยุคปัจจุบัน ทำให้วัดมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้ามามีบทบาทเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีงามให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน โดยเฉพาะการเข้าใจวิถีชีวิตแห่งชุมชนอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมประเพณีหรือความเป็นอยู่ของประชาชน จนสามารถเป็นผู้นำทางด้านความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องได้ ซึ่งเป็นการย้อนไปสู่บทบาทของพระสงฆ์ในอดีต โดยการประยุกต์และปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมตามยุคสมัยนี้ วัดและพระสงฆ์จึงเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจและเป็นผู้นำทางสังคม วัฒนธรรม โดยการนำเอาพุทธธรรมมาอบรมสั่งสอนประชาชนให้มีความเข้าใจในการประพฤติปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตให้มีความสุข เมื่อพุทธศาสนิกชนมีความเข้าใจในพุทธธรรมแล้ว ก็สามารถนำพาตนเองให้ประสบความสำเร็จและสามารถแนะนำผู้อื่นได้อีกทางหนึ่ง

1. บทบาทในอดีต

วัดเป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ เรียกว่า อาวาสบ้าง อารามบ้าง ในสมัยพุทธกาลวัดเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์เฉพาะในเวลาเข้าพรรษาเท่านั้น เนื่องจากการสัญจรไปมาไม่สะดวก ในปัจจุบันสภาพสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของคนเปลี่ยนไป พร้อมกับพระสงฆ์มีจำนวนมากขึ้นเพื่อความสะดวกในการบริหารและการปกครอง

จึงกำหนดให้พระสงฆ์อยู่วัดใดวัดหนึ่ง เป็นการถาวร นอกจากนี้ วัดยังเป็นสถานที่ทำบุญในโอกาสต่าง ๆ ทั้งงานทำบุญที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยตรงและงานมงคลหรืออวมงคลของชาวบ้าน อาจเรียกอีกอย่างว่า วิถีชีวิตของชาวไทยตั้งแต่เกิดจนตายเกี่ยวกับวัดทั้งสิ้น

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คนพะเยาต่างให้ความเคารพบูชาของค์พระเจ้าตนหลวง เพราะถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีความศักดิ์สิทธิ์ตามตำนาน พระเจ้าตนหลวงสร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2034 โดยอยู่ในความอุปถัมภ์ของพระเมืองแก้ว เจ้าผู้ครองเมืองเชียงใหม่ และพะยาเมืองตู เจ้าผู้ครองเมืองพะเยาในสมัยนั้น เจ้าอาวาสรูปแรกที่ปรากฏในตำนาน คือ พระธรรมपाल ได้เขียนตำนานพระเจ้าตนหลวงออกเผยแพร่ มีสมุดข่อยบันทึกว่า วัดศรีโคมคำเป็นวัดมาแต่โบราณกาลแต่ยุคหลัง บ้านเมืองตกอยู่ในสงครามต้องอพยพโยกย้ายไปอยู่ตามหัวเมืองที่ปลอดภัยจากข้าศึก ทำให้บ้านเมือง วัดวาอาราม รกร้างว่างเปล่าไป ต่อมาภายหลังได้สถาปนาเมืองพะเยาขึ้น บ้านเมืองก็ดี วัดวาอารามก็ดี ก็ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ตามลำดับถึงปีพุทธศักราช 2465 พระครูศรีวิราชวชิรปัญญา เจ้าคณะแขวงเมืองพะเยา เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ทางฝ่าย

บ้านเมืองคือ พระยาประเทศอุดรทิศ เจ้าผู้ครองเมืองพะเยา ร่วมกันไปอาราธนาท่านครูบาศรีวิชัยจากจังหวัดลำพูน มาเป็นประธาน ในการสร้างพระวิหารหลวงและเสนาสนะต่าง ๆ จนสำเร็จบริบูรณ์ กระทั่งเมื่อวันที่ 17 เมษายน พุทธศักราช 2523 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน โปรดเกล้าฯ พระราชทานยกฐานะขึ้นเป็น พระอารามหลวง (เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ, 2553: 114)

บทบาทในอดีตของวัดศรีโคมคำ ไม่เพียงแต่มีองค์พระเจ้าตนหลวงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเท่านั้น วัดศรีโคมคำยังถือว่าเป็นแหล่งศึกษาทางวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต ดังจะเห็นได้จากเศษซากโบราณวัตถุ ข้าวของเครื่องใช้ที่ถูกรวบรวมจัดแสดงไว้ในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ และประเพณีที่ยังถือปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ ประเพณีแปดเป็งที่บ่งบอกถึงความยิ่งใหญ่ในการเป็นศูนย์รวมใจของคนพะเยา ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนบทบาททางด้านสังคมวัดศรีโคมคำ ยังคงเป็นที่สงเคราะห์กุลบุตรที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาให้การศึกษาและศิลปวิทยาในการดำเนินชีวิต ดังจะเห็นจากปัจจุบันศิษย์ของวัดศรีโคมคำหลายคนรับตำแหน่ง หน้าที่การงานอยู่ในระดับสูง ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ

2. บทบาทในปัจจุบัน

2.1 การส่งเสริมการรวมกลุ่มสังคมเมืองพะเยาเป็นสังคมที่มีความเหนียวแน่นในเรื่องวัฒนธรรมประเพณี ดังจะเห็นจากทุกวัด กำหนดวันจัดงานประเพณีของวัดตนขึ้น เช่น งานประเพณีสงกรานต์น้ำพระธาตุ สลากภัตต์ ทั้งนี้ไม่เพียงแต่ทำให้เป็นประเพณีเท่านั้น ยังมุ่งหวังในเรื่องการรวมกลุ่มของชุมชนสังคมเพื่อให้เกิดแรงศรัทธา ความสามัคคีและจรรโลงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรือง บทบาทของวัดศรีโคมคำนอกจากส่งเสริมด้านวัฒนธรรมประเพณีแล้วยังให้ความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนและสังคม ดังจะเห็นจากทางวัดได้สร้างศาลาชุมชน ร้านค้าชุมชน ลานออกกำลังกายชุมชน ห้องประชุม ห้องจัดสัมมนาและอาคารปฏิบัติธรรม

2.2 การพัฒนาจริยธรรม วัดศรีโคมคำมีอาคารปฏิบัติธรรม 1 หลัง คือ อาคารปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพะเยา แห่งที่ 1 (ปริยัติกิตติคุณประชาอุปลัมภ์) ขนาดกว้าง 8 เมตร ยาว 36 เมตร สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2548 เปิดให้หน่วยราชการ เยาวชน ตลอดจนพ่อค้าประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ โดยทางวัดมีโครงการปฏิบัติธรรมทุกวันพระตลอดทั้งปี มีวิทยากรที่มีความรู้บรรยายธรรม ให้คำปรึกษา

เป็นประจำ รวมทั้งพระวิปัสสนาจารย์ ที่ให้ความรู้และคำแนะนำในการฝึกปฏิบัติ มีหน่วยงานส่วนราชการและภาคเอกชนเข้าร่วมฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมธรรมะของเยาวชน กิจกรรมการบวชเฉลิมพระเกียรติฯ การบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โดยมีการประสานงานร่วมมือกันระหว่างวัดศรีโคมคำ คณะสงฆ์จังหวัดพะเยา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดพะเยา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา หน่วยราชการ พ่อค้าประชาชน ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละครั้งด้วยดีมาโดยตลอด

วิเคราะห์บทบาทของวัดที่มีต่อชุมชนเมืองพะเยา

1. ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

วัดศรีโคมคำมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องพระพุทธศาสนา โดยมีการจัดเป็นป้ายกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนาสู่ประชาชนมากมาย อาทิ สวนศิลป์แหล่งความรู้คู่ประติมากรรม อันเป็นสถานที่ศึกษารูปปั้นเกี่ยวกับวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาและวรรณคดีไทยโดยช่างฝีมือของเมืองพะเยา สถานที่แห่งนี้

สามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และให้ข้อคิด คติธรรมต่าง ๆ เป็นที่น่าสนใจของเด็กเยาวชน และชาวต่างชาติที่เข้ามาชมวัดศรีโคมคำเป็นอย่างมาก สถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดีอย่างน้อยทำให้คนรู้จักทำดี หนีชั่ว กลัวบาป กิจกรรมต้นไม้ให้ข้อคิดตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดศรีโคมคำ โดยมีต้นไม้หลากหลายชนิดและเป็นต้นไม้หายากจำนวนมากหลายต้น ทำให้ภายในบริเวณวัดร่มรื่น เหมาะแก่การเป็นสถานที่พักผ่อนและปฏิบัติธรรม เนื่องจากตั้งอยู่ติดกับแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ปกคลุมด้วยต้นไม้ที่เขียวชอุ่ม การจัดบริเวณวัดให้มีลักษณะเหมือนสวนธรรมะจึงเป็นการเผยแพร่เชิงรุกอย่างหนึ่ง เพื่อให้เข้าถึงประชาชนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังมีสถานีวิทยุชุมชนของวัดศรีโคมคำ FM 100.00 MHz ที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ธรรมสู่ประชาชนในเขตจังหวัดพะเยาและใกล้เคียง ปัจจุบันเป็นรายการสถานีวิทยุด้านวัฒนธรรมดีเด่นระดับจังหวัดพะเยาและได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

2. ด้านการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้

วิธีการส่งเสริมสมรรถภาพด้านความรู้สามารถทำได้หลายวิธี ทั้งทางตรงและทางอ้อม วัดศรีโคมคำมีแนวทางการส่งเสริมที่โดดเด่น 2 วิธี (พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ และพระสุนทรภิตติคุณ, 2552: 150) ดังนี้

1) การสร้างสถาบันการศึกษาให้เกิดขึ้นภายในวัด ปัจจุบันวัดศรีโคมคำยกสถานที่ภายในวัดบางส่วนให้เป็นที่รองรับสถาบันการศึกษา โดยเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา โรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกบาลี) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์ภูมิปัญญาไทยหมอยาพื้นบ้าน ชมรมดนตรีพื้นเมือง ชมรมนวดแผนไทย สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติส่วนภูมิภาคของมหาวิทยาลัยรามคำแหง การดำเนินบทบาทในด้านนี้เป็นการสนองงานกิจการคณะสงฆ์ในด้านศาสนศึกษาและด้านการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็น 2 ใน 6 ด้านของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่เอื้อคุณประโยชน์ต่อพระศาสนาและสังคม

2) การสร้างศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 หอวัฒนธรรมนิทัศน์ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีรูปแบบการตกแต่งสวยงามจัดแสดงโบราณวัตถุ

ประเภทหินทรายและเครื่องปั้นดินเผา เอกสารข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพะเยาและเรื่องราวความเป็นมาทั้งด้านวรรณกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพะเยา สถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมขึ้นมาในอดีตและหลงเหลือให้คนรุ่นหลังได้สัมผัสในรูปแบบการจัดแสดงเรื่องราวในอดีตที่เกิดขึ้นในเมืองพะเยา

2.2 หอไตร สร้างขึ้นสำหรับใช้เป็นที่เก็บคัมภีร์ไบลานที่จารึกคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า พระไตรปิฎกธรรมโบราณหรือจารึกความรู้เรื่องอื่น ๆ เช่น เรื่องตำรายาโบราณ วรรณคดีโบราณ เป็นต้น (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548: 66) หอไตรวัดศรีโคมคำเป็นศิลปะล้านนาประยุกต์ สูงสองชั้น ชั้นบนใช้เป็นที่เก็บคัมภีร์ธรรมพื้นเมืองเหนือ เอกสาร ตำราที่สำคัญ ๆ ชั้นล่างจัดเป็นห้องประชุมและศึกษาผลงานของวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.3 พระอุโบสถกลางน้ำวัดศรีโคมคำ ตั้งอยู่ติดริมกว๊านพะเยา ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังลวดลายวิจิตรสวยงาม วาดโดยอาจารย์อังคาร กัลยาณพงศ์ ศิลปินแห่งชาติ แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของคนในอดีต

การสร้างศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าว ไม่ใช่เป็นเพียงการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุของพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่เป็นการอนุรักษ์สมบัติของชาติที่เป็นรูปธรรมประการหนึ่ง โบราณสถานโบราณวัตถุเหล่านี้ถือว่าเป็นศาสนสถานและศาสนวัตถุที่เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของศาสนา การดำเนินบทบาทนี้เป็นการเจริญรอยตามบรรพชนที่ได้อนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 4 ประเภท หนึ่งในนั้น คือ วัตถุธรรม (Material) บทบาทของวัดศรีโคมคำด้านนี้จึงเป็นการรักษาวัตถุธรรมให้เจริญคู่ชาติบ้านเมืองต่อไป

3. ด้านการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

วัดศรีโคมคำมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับภายในองค์กรชุมชนโดยรอบที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม โดยการลดปริมาณการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศให้น้อยที่สุดและร่วมรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนช่วยกันลดภาวะโลกร้อน โดยการหยุดเผาสิ่งปฏิกูล ไม่ตัดไม้ทำลายป่าและรักษากว๊านพะเยาอันเป็นแหล่งต้นน้ำ

การพัฒนาและการสร้างความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การสอนให้รู้จักการอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการอยู่ให้ยาวนานและเกิดประโยชน์สูงสุด ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดรวม ทั้งมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง วัดศรีโคมคำมีแนวทางในการส่งเสริมที่โดดเด่นอยู่ 4 วิธี (พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ และพระสุนทรภิตติคุณ, 2552: 153) คือ 1) ปลุกต้นไม้ใหญ่ภายในวัดเพื่อความร่มรื่น 2) สร้างบ่อบำบัดน้ำเสีย 2) ปรับทัศนียภาพและกำจัดสิ่งปฏิกูล ขายกว้านพะเยา 3) ปล่อยพันธุ์ปลา 4) ปลุกป่าบนพระธาตุจอมทองและป่าในพื้นที่จังหวัดพะเยา

บทบาทในด้านนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ที่กำหนดหน้าที่ของเจ้าอาวาสในบำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่ให้ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 ซึ่งกล่าวถึงการกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 ที่เน้นการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 ที่ประสงค์จะอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่าทุกชนิด ไม่ว่า สัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลง ทั้งนี้ เพื่อดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตอย่างเกื้อกูลสมดุลกัน

สรุป

วัดเป็นสถาบันที่มีความสำคัญ กล่าวคือเป็นที่พำนักอาศัยศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร ทั้งนี้เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบต่ออายุพระศาสนา (กิริติ ศรีวิเชียร, 2526: 1) เมื่อศึกษาวิเคราะห์ในทางสังคมจากอดีตที่ผ่านมาจะพบว่า วัดศรีโคมคำมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนพะเยาเป็นอย่างมาก เช่น เป็นที่พึ่งทางใจของคนพะเยาและทั่วไป เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสถานที่ฝึกอบรมทางศีลธรรมและศึกษาธรรมะ เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านได้มาพบปะสังสรรค์และพักผ่อนหย่อนใจ เป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและฆราวาส

บทบาทของวัดศรีโคมคำที่ได้กล่าวมานี้ ไม่เพียงเป็นสิ่งที่รู้กันทั่วไปในจังหวัดพะเยาเท่านั้น คนทั่วไปที่มาจากจังหวัดพะเยาต้องแวะวัดศรีโคมคำนมัสการพระเจ้าตนหลวงแทบทุกคน วัดศรีโคมคำจึงเปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพะเยาและศูนย์กลางกิจกรรมของทางสังคม บทบาทที่กล่าว

มาวัดศรีโคมคำจึงมีพระสงฆ์ที่เป็นปราชญ์ ผู้ทรงความรู้ในเรื่องพระพุทธศาสนาหลายรูป โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปวง ธรรมปญฺญมหาเถร) ที่คณะสงฆ์และสาธุชนทั่วไปให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

- กองวิศวกรรมประมง. (2554). *การบริหารจัดการทรัพยากรประมงในแหล่งน้ำ*. รายงานผลการสัมมนากรมประมง คณะประมง 2547. งานศึกษาสำรวจและออกแบบโครงการชลประทานพะเยาและจัดทำประชาสัมพันธ์จังหวัดพะเยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กิริติ ศรีวิเชียร. (2526). *อดีตปัจจุบันและอนาคตแห่งบทบาทของสังคมของวัด*. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงานกรมการศาสนา.
- เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ. (2553). *ศรีโคมคำ*. พะเยา: นครนิวส์การพิมพ์.
- ขรรค์ชัย บุนปาน. (2538). *ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด*. กรุงเทพมหานคร: วัดราชโอรสาราม.
- พระธรรมวิมลโมลี (ปวง ธรรมปญฺโญ). (2550). *พระเจ้าตนหลวง*. พะเยา: นครนิวส์การพิมพ์.
- พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ และพระสุนทรกิตติคุณ. (2552). *วัดศรีโคมคำ (พระเจ้าตนหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*. จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพิธีสมโภชหิรัญบัฏเครื่องยศสมณศักดิ์พระราชอาคันตุกะเจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏและฉลองสัญญาบัตร-พัดยศพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญ. พะเยา: นครนิวส์การพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.